

מאמר
חיי פנימיות בדור דידן

עשרה בטבת התשע"ח

ניתן לשמוע מאמר זה
ב"קול הלשון"
073-2951245
ולהקיש 28 9 10

להשגת מאמר זה
ולפרטים נוספים

טלפון:
08-9741387

הודפס לזיכוי הרבים
לרפואת הרבנית עזיזה בת לטיפה תחי'
בתוך שאר חולי ישראל

חיי פנימיות בדור דידן

רבותינו אומרים (הגר"א ז"ל ועוד), שבדורות אחרונים עתידים לחזור ולהתגלגל אותם ג' דורות של רשעים מדורות קדמונים - דור המבול, דור ההפלגה וסדום, ומה ששם היה מחולק לשליש שלישי שלישי - בדורא בתראה עתידים כל אלו לחזור בבת אחת.

המציאות הנמצאת בחוץ היא כמעט ההיפך המוחלט מגילוי רצונו ית' לאור התורה הקדושה וקיום המצוות, וככל שהכרה זו בהירה יותר אצל האדם, חקוקה יותר במעמקי נפשו, כך חוקק הוא יותר בנפשו מחיצה מבדלת בין העולם ובין החיים שלו.

על אף ש"בתוך עמי אנכי יושבת", כל אחד ואחד היכן שהוא נמצא - אבל מעין מה שמצינו לעולם הבא, ש"כל צדיק וצדיק נותנין לו מדור לפי כבודו" (שבת קנב ע"א), חיים כמציאות לעצמה, כך בדור דידן, במעמקי החורבן שבו אנו נמצאים, המציאות מכריחה את האדם לבנות לו מדור לפי כבודו.

לשון ה"מסילת ישרים" בתחילת הספר, כשהוא מעמיד את השורש של התפיסה הפנימית של החיים: "שימשך אחריו יתברך ממש כברזל אחר אבן השואבת", וכל דבר המביא אותו לקירבת השי"ת, "ירדוף אחריו ויאחז בו ולא ירפהו", ומאידך כל דבר שמרחיק אותו מהבורא יתברך שמו, "יברח ממנו כבורח מן האש". ובדור דידן, לברוח מן העולם זה לברוח מן האש.

*

נחדד את נקודת הדברים.

בדורות קדמונים העבודה היתה בעיקר אצל היחידים, אצל בני העליה, שהעמידו לעצמם מציאות של חיים פרטיים, של עולם פנימי, אבל שאר בני הדור

היו יכולים להעמיד את עצמם להיות חלק מבני הדור, במדת מה לפחות. אולם בדור דידן אפשרות זו אינה קיימת במציאות. לא שייך שאדם יחיה את מה שחיים העולם. אם הוא חי את חיי העולם, בעצם הוא בדרך לשאול תחתית, וקרוב לוודאי שהוא כבר ימצא שם במהרה, כי שם מקום הדור.

לכן, מה שפעם היה עבודת יחידים, להבדיל ולהפריש את עצמם מן העולם, ולבנות מציאות של חיים לעצמם - בימינו, ככל שעוברים הימים ואין איתנו יודע עד מה, מתי קץ הגאולה, כל יחיד הרוצה להיות ירא ה' באמת, אוהבו, תמים בדרכיו, ודבוק בו יתברך שמו ובתורתו - מוכרח הוא להבדיל את עצמו מכל חיי העולם החיצוניים.

דברי חז"ל ידועים במחלוקת בין בית שמאי ובית הלל (כתובות טז ע"ב), שלדעת בית שמאי כלה כמות שהיא ולדעת בית הלל כלה נאה וחסודה, ו"מכאן אמרו חכמים: לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת עם הבריות".

אולם ראשית, דברים אלו נאמרו רק בדעת - "דעתו של אדם מעורבת עם הבריות", ולא בהכרח שיהא מעורב עמם במעשה. אבל גם בדעתו, זוהי דעת טוב ורע שנצרך ליבון לפנים מליבון באיזו נקודה להתחבר.

מציאות החיים בדור דידן - כך הקב"ה סובב בהשגחתו - מכריחה כל מי שרוצה להישאר בן תורה כצורתו, ליצור לו מציאות כזו שיהיה לו מקום של חיים עצמיים לעצמו.

*

ההתבדלות הזו היא כמוכּן מהשבעים אומות, מאלו שאינם יראי שמים. אבל בעצם זה הרבה יותר עמוק מכך.

ישנה בבריאה תנועה, תנועה פנימית, שזורמת ומוליכה את הכל לשאול תחתית. רובם המוחלט כבר שם, אבל התנועה היא כל הזמן לשם. זו כל תנועת הבריאה, "ירדו שאול", כך היא מתגלה. אם אדם לא מעמיד את עצמו כמציאות נפרדת, גם הוא מתנועע עם כולם. כמוכּן, יש מי שמתנועע מהר ויש מי שמתנועע לאט, אבל התנועה היא אותה תנועה, ובהכרח הוא יכלל ח"ו באותה תפיסה של אותה תנועה.

בשעה שהאדם מבדיל את עצמו מן העולם, בעצם הוא יוצר לעצמו מדור לעצמו, מעין מה שנאמר אצל בני קרח (במדבר רבה יח, כ): "מקום נתבצר להם", אפילו בגיהנם עצמו. וכשהאדם מעמיד את עצמו באותו מקום, התפיסה הפנימית היא שהוא לא נע אחר מה שנמצא סביבותיו, יש לו תנועה עצמית של חיים.

לרוב בני האדם זה קשה מאוד, מחמת שהאדם מטבעו לא רק שדעתו מעורבת עם הבריות אלא במחשבתו בדיבורו ובמעשיו ובכל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, כמעט באופן מוחלט, הוא מתנועע אחרי מה שנמצא סביבותיו. ובמעמקי נפשו של האדם, כשבא לבדוק אם דבר טוב או רע, הוא מביט ימין ושמאל, לראות מה עושים אלו הנמצאים סביבותיו. ואם הוא רואה שנהגו להיתר, אומר: 'נו, כבר התירו פרושים את הדבר'... וממשיך הלאה.

ואמנם זה היה נכון, עד הדור האחרון, אבל בדור האחרון גם זה לא נכון, בדורנו חייב שיהיה לאדם עולם לעצמו.

הדברים שנאמרים השתא הם בגדר פיקוח נפש גמור. זו ההצלה היחידה הנותנת לאדם קיום בעולם: מדור לעצמו, חיים לעצמו.

בתוך אותו מדור - כיון שרוב בני האדם לא מסוגלים לחיות חיים לעצמם לגמרי - כל מבקש השי"ת צריך למצוא לעצמו עוד כמה שניתן עוד כמה יחידים, שאיתם הוא עושה שותפות לחיים, יחידים שגם הם ניתקו את עצמם מכל מה שנמצא סביב (כי אחרת מה לו ולהם, הרי הוא ילך אחריהם שהם הולכים אחרי העולם).

*

התנועה של הדור הולכת ומתחדשת. הכל משתנה לנגד עינינו. העולם מבחוץ משתנה כל העת, בהרכבו החיצוני וגם בהרכבו הפנימי, ומשתנה כל צביון הדור. מי שלא רואה את זה, מתקיים בו "כעיוור המגשש באפילה"...

איך, אם כן, צריכה להיות צורת החיים?

כאן ישנם שני חלקים: חלק פנימי וחלק חיצוני.

החלק החיצוני הוא, שבכל דבר ודבר שאדם נפגש, בשום פנים ואופן לא יתבונן מה סביבותיו עושים ומה המצב היום, כי אם זה המבט, הרי שהמבט נפל לאותו מקום שהדור נמצא בו. אלא יביט לפחות כמה עשרות שנים אחורה, ויתבונן איך

היו מתנהגים אז. מי שיותר עמוק יכול להרחיק גם לדור שלפני השואה וכמה מאות שנים אחורה. אך בשום אופן לא להביט במה שקיים כיום.

כמובן, סוף כל סוף אדם צריך להסתדר עם מה שקיים כיום, הוא לא חי בדורות קודמים. "אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה כי לא מחכמה שאלת על זה" (קהלת ז, י), עליו להתמודד עם מה שקיים לפניו, עם צורת החיים הקיימת בחוץ. אבל מהי הצורה שלפיה הוא בודק כל דבר?

משל למה הדבר דומה, אדם יש לו קו והוא רוצה לבדוק אם הוא ישר או לא. הוא לא בודק זאת על גבי קו אחר, כי "ערבך ערבא צריך", מי אמר שהקו הראשון אכן ישר, שעל גביו ניתן לבדוק את השני, לכן הוא בודק את הקו באמצעות סרגל.

ומהו ה'סרגל' שבו בודק האדם את כל החיים?

מה שכתוב מפורש בשולחן ערוך - תינח, דבר שהוא הלכה להדיא, הרבה יותר קל לבדוק אותו, אבל דבר שאינו כתוב להדיא, כיצד מודדים אותו?

המודד של בן אדם צריך להיות: מה היתה ההתנהגות לפני עשרות שנים ויתר על כן.

אדם צריך להתמודד עם מה שקיים, אבל מוכרח שיהיה לו מצפן פנימי, קו יושר פנימי שלפיו הוא בודק את מה שקיים בימינו.

ההסתכלות הבהירה היא לחזור כמה עשרות שנים לפחות אחורה, ויתר על כן מי שיכול, יחזור יותר אחורה, לפי זה בודקים כל דבר.

להסתדר עם המציאות - שאינה כמו אז - נצרכת חכמת חיים בצירוף תפילה לפניו יתברך שמו, אבל לפחות יש לו ישרות פנימית לפיה הוא בודק כל דבר.

*

ניתן דוגמא בעלמא.

הרב שך זצ"ל, כאשר היו מגיעות לפניו שאלות קשות, איך הוא היה מכריע בהן? - הוא היה מנסה לחשוב: אם שאלה זו היתה מגיעה לפני החפץ חיים זצ"ל, איך הוא היה מכריע.

כמובן, זה דבר דק מאוד. איך אפשר לדעת מה החפץ חיים היה חושב?! אבל משתמשים אנו בזה כדוגמא בעלמא, והיא ברורה מאוד: להסתכל עשרות שנים אחורה, כמי שראה את העולם ממקום של לפני הנפילה של עכשיו, איך מביטים משם. כשמסתכלים מאותו מקום, לפחות יש שיעור מסוים של ישירות שהאדם קונה^א.

זה צד אחד של המטבע - הצד החיצוני.

*

הצד השני הוא הצד הפנימי של הדברים. וכאן מוכרח לאדם לפתוח עולם פנימי בתוכו.

ככל שהעולם הפנימי הנמצא בתוך האדם חזק יותר, בהיר יותר, מחובר יותר באמת לקב"ה ותורתו - כך מרגישה נפשו נפש הישראל בפנימיותה מה מקרב אותה באמת לקב"ה ומה יוצר את התנועה ההפוכה.

ישנם דברים המקרבים להדיא את האדם לבורא יתברך שמו, וישנם דברים שנותנים לו ישוב דעת שעל ידי כן הוא יהיה רגוע ויוכל לעבוד את הבורא, וכמו שכתב להדיא המסילת ישרים, שכל צרכי העולם הזה נועדו לתת לאדם ישוב דעת, על מנת שיוכל לעבוד את בוראו בלב פנוי וגוף רגוע, בנפש בהמית רגועה.

אבל החלק הזה צריך להיות הקרוב ביותר לקדושה, וגם הוא בשיקול דעת דק, עמוק, עם תפילה אמתית, שמה שמשתמשים יקרב ולא ירחק, שישקיט ולא יגרום את ההיפך.

רוב ככל הדברים הנמצאים בדור דידן, אף שאינם בגדר איסור, אך ברובם המוחלט הם אינם מקרבים את האדם לקב"ה, ואדרבה, יוצרים את התנועה ההפוכה. אחוז קטן מאוד מקרב את האדם לבוראו, וגם אז - תלוי איך הוא משתמש אתו, תלוי איך הוא מתקשר אליו בצורת נפשו.

---

^א עדיין זה לא יהיה ישר ובהיר. והקושי העצום, שהרבה מקרים הנמצאים לפנינו, אין להם דמיון למה שהיה בימים עברו, והיא גופא, מחמת שהמצב השתנה והגענו לשאלות שלא היו קיימות קודם לכן, צריכים להתרחק מכל נקודת השאלה. כשאין ברירה וחייבים להכריע, חייבים להכריע בתוך אותו מצב.

אבל כאשר האדם קשור באמת אליו יתברך שמו ואל תורתו הקדושה, הרי שבהרבה דברים שלאחרים יש להם ספקות, הוא, מכח האור הפנימי שנמצא בנפשו, אינו מבין במה הם מסובכים והוא רואה בבהירות שהדברים הם היפך גמור מרצונו יתברך שמו שמתגלה בתורתו, מאורו יתברך שמו שממלא את כל הבריאה למי שזך ומרגיש.

רוב הדברים הנמצאים כיום בעולם - ונדגיש שוב: לא מדברים על מה שנמצא בחוץ אלא על מה שחודר פנימה - מופקעים לגמרי מכל חיי הפנימיות האמיתיים.

מי שעדיין אין לו את החיבור הפנימי, דרך עבודתו היא חיצונית כמו שהוזכר בתחילה, להתבונן לפי המבט שהיה לפני עשרות שנים. זה מבט שבשיעור מסוים יכול להקטין את הבעיה, אך לא לפתור אותה, כי ישנם הרבה דברים שהם "חדשים לבקרים", אך רחוקים מ"רבה אמונתך". כל פעם מתחדשים עוד ועוד דברים שלא יודעים איך להסתכל עליהם. וצריך נגרא ובר נגרא על מנת לפרק כל דבר ולבדוק ממה הוא מורכב.

אבל ככל שהאדם חי חיי פנים באמת, כל העולם כמעט כולו נעשה לו לזר, לרחוק, למופקע, כי הכל נמצא הפוך כמעט לגמרי מאור הקדושה.

הדברים נמדדים אצלו ראשית לפי גדרי הדין, אבל זה רק השלב הראשון, בשלב שני הם נמדדים אצלו לפי "טוהר הנשמה העליונה" (כלשון הרבינו יונה). הנשמה העליונה מרגישה להיכן נוטים פני הדברים, כל אחד לפי הטוהר המתגלה בנשמתו.

*

ככל שאדם חי בצורה הזו שנתבארה השתא, לאט לאט הוא מרחיק את עצמו ממה שנמצא בחוץ.

אבל, כמו שאמרו חז"ל (מגילה ו ע"א): "אמלאה החרבה", אם מלאה זו - חרבה זו". לא נבנתה ירושלים אלא מחורבנה של רומי. אי אפשר רק להתנתק מעולם חיצוני (זה חסידות של שוטים). בכדי להתנתק באמת מעולם חיצוני, מוכרחים לבנות עולם פנימי רחב מאוד. אורך, רוחב ועומק.

אם הנפש פנימה אינה מלאה בקשר אליו יתברך שמו, אם אינה מלאה בהיקף עצום של דברי תורה ועומק עיונה של תורה, אז הרי כלשון חז"ל: "הבור ריק אין

בו מים" מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו. אי אפשר שיתקיים "ואבדיל אתכם מן העמים", בלי שתהיה לאחר מכן קדושת ישראל.

העצות להתרחק מן העולם הן רק צד אחד, מהלך אחד, אבל על מנת להתרחק באופן של סילוק מן החושך, חייב להיות שיהיה ריבוי של אור. וכמו שכבר אמרו רבותינו, שבדורות האחרונים ירד שפע עצום של דברי תורה לעולם, כמו שניכר לעין כל, לא לפי ערך שיעור הדור. כמובן, התורה הזו מגיעה בכלים מכלים שונים, אבל למעשה נוצר ריבוי של הארה של תורה בעולם. מחד יש את החורבן הנורא, אך זה יוצר ריבוי של אורה של תורה, ועל ידי ההיקף מגיע העיון הדק והחיבור של הדברים והפרדתם.

בכדי להצליח לעבור את הגלגול הזה בצורה אמיתית, מחד כמו שהוזכר נצרכת הבדלה מוחלטת מהעולם שבחוץ, והבדלה זו גופא נחלקה לשני חלקים: הן בהתבוננות במבט לא של הדור הזה אלא של דור קודם או דורות קודמים, והן מכח טוהר הנשמה העליונה שחקוקה בכסא הכבוד ומתגלה לכל חד לפום שיעור דיליה. כך מבדיל האדם את עצמו ממה שנמצא בחוץ.

אבל מאידך אי אפשר לעסוק כל הזמן רק במלחמה במה שנמצא בחוץ ובהתרחקות ממנו. להוציא כל יום קול קורא ו'מודעה רבה לאורייתא', ולעשות מלחמות וקנאות. זה יכול להיות, אבל מזה אי אפשר לקבל חיים, זה רק על מנת להיות כבורח מן האש.

בכדי שתהיה מציאות של קיום לאדם, מוכרח הוא לבנות לעצמו עולם רחב מאוד פנימה. להיות מוכן באמת לקשור את עצמו, את חיו, בגורל הצדיקים, בהתקשרות אמיתית אליו יתברך שמו ותורתו, בבחינת צדיקים, שאומרים חז"ל, שנמשלו לעץ ששורשיו עמוקים, שאין הרוח באה ועוקרתו, כי יש לו חיבור עמוק פנימי.

אם בכל הדורות כולם היתה אפשרות שיהיו בני אדם שאינם מחוברים עמוק לדברי התורה, ולא מחוברים עמוק לבורא יתברך שמו, ועדיין יכלו לעבור את העולם בשיעור מסוים, בלי ליפול לשאול תחתית, בדור דידן זה לא אפשרי! או שהאדם מחובר חזק לקב"ה ותורתו באמת במעמקי מחשבתו, או שח"ו הוא נופל

לצד השני. אי אפשר כל החיים רק לעסוק במלחמה של היפרדות מנקודת הרע.
היא לא תצליח!

מחד, כמובן חייבת להיות מלחמה עם חלקי הרע, התבדלות מוחלטת ממנו, כמו שנתבאר, אבל מאידך, מונח עומק הבחירה שנמסרה לכל יחיד בדור דידן, עד כמה נותן הוא באמת את חייו אליו יתברך שמו ולתורתו הקדושה וקושר את עצמו באהלי יעקב. עד כמה הוא קושר את עצמו לא רק באופן חיצוני לבית המדרש, שזה ב"ה זוכים שנעשה, אלא כמה הם המעמקים של אותה התקשרות!

בדור דידן, לקשור את עצמו למעמקים של העולם הפנימי זה לא מעשה חסידות, זו לא מדרגה. זה הכרח כנגד עומק כח הטומאה הנמצא בצד האחר. כנגד אותו כח של טומאה נמצא אור גדול של קודשא בריך הוא ותורתו שמתגלה בבריאה.

*

כאשר האדם מבדיל את עצמו מן החוץ [אי אפשר לגמרי, אבל כמה שניתן], מבדיל את עצמו בעולם של מעשה, בעולם של דיבור, אבל בעיקר בבהירות הפנימית של מחשבתו, בעומק ההרגשים הוא מובדל ממה שנמצא בעולם מסביבותיו, ומאידך הוא מקושר אליו יתברך שמו באמת ולתורתו שממלאה אותו, יום יום, שעה שעה, לרגעים תבחננו, שם הוא באמת נמצא - האדם הזה זוכה לקיום הבטחת חז"ל (תענית ל ע"ב): "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה", וכדברי רבותינו הידועים מאוד, לא נאמר "יזכה" אלא "זוכה" - בלשון הווה!

כוונת הדבר: לא מדובר כאן רק על בנין בית המקדש הכללי דייקא, אלא גם על בנין המקדש הפרטי, והיינו שנפתח לו העולם הפנימי דיליה.

על בית המקדש נאמר: "ושכנתי בתוכם" - 'בתוך כל אחד ואחד', וכאשר האדם דורך בדרך האמת ונפתח לו עולמו הפנימי, הרי שהאור של הבית המקדש השלישי מאיר לו כבר עכשיו.

האור של הגאולה העתידה לא יגיע בפתע פתאום. על אף שנאמר בלשון הפסוק (מלאכי ג, א): "פתאום יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים" - זה יהיה מצד ההתגלות החיצונית, אבל מצד הפנים, האור הולך ויורד, ומשתלשל עוד ועוד.

בדורות קדמונים, על מנת להגיע לאותו אור היתה נדרשת מהאדם יגיעה נוראה, אבל בדור דידן לפום שיעור הדור, כל עמל ויגיעה מזכה לא רק בשכר שיינתן לעתיד לבוא בשמים, שזה ודאי נכון, אלא זה מתגלה גם כאן, בעלמא דידן. מי שמבדיל את עצמו מחיי העולם באמת וקושר את עצמו באמת אליו יתברך שמו ולתורתו, נפתח לו העולם הפנימי דיליה, וכשנפתח עולם זה - שערי השכל נפתחים ושערי הלב נפתחים, ואז המוח והלב של האדם מקושרים למקום חיי העונג, אליו יתברך שמו.

זהו "כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה" - הוא רואה את מציאות החיים הפנימית, הוא רואה את החיים האמיתיים, לא כראיה מבחוץ. הרי "לא נתאוו החכמים והנביאים לימות המשיח, לא כדי שישלטו על כל העולם וכו', אלא כדי שיהיו פנויין בתורה וחכמתה" (רמב"ם הלכות מלכים פרק יב ה"ד). זה עיקר הגילוי שם, זה החיבור של המעמקים, זוהי הבהירות של דברי התורה, גילוי טעמי התורה וגילוי של נותן התורה בתוכה.

*

הכח הזה נמצא כאן בדור דידן.

נמצאים אנו באחרית הימים, ואין איתנו יודע מתי זמן הגאולה, אבל כסדר ששת ימים, כמו שסידר הגר"א כידוע, האלף הששי הוא כנגד ספר דברים, וכנגד י"ב שעות היום נמצאים אנו ביום ו' אחרי חצות היום, אחרי פלג המנחה, סמוך ונראה לקבלת שבת דלעתיד לבוא, האלף השביעי.

וכמו שבכל יום ששי, ככל שמתקרבת שבת קדש כך מאיר יותר האור של שבת. יום ראשון בשבת מאיר מעט, בשני ובשלישי יותר. וברביעי, שלושה ימים לפני השבת, כבר יש שיעור חזק של קדושת השבת. וביום הששי - "והכינו את אשר יביאו", בוקרו של יום, חצות ופלג המנחה. שיעור הקדושה שקיים כיום הוא כבר בגדר שיעור תוספת שבת.

וכאשר האדם דורך בחיים האמיתיים, מחד יש לו מלחמה נוראה כנגד מה שנמצא בחוץ, כי סוף כל סוף הוא חי בתוך העולם. אבל מאידך ה"אור חדש על ציון תאיר" מאיר בקרבו, והאור הזה קושר אותו למעמקים של חיי הנצח, קושר אותו לכח האמיתי שמכוחו אפשר ראשית להתאבל על ירושלים, 'ראוי אתה

להתאבל על ירושלים' (ב"ק נט ע"ב) שזה למי שיש גילוי שכינה כמו שהוזכר בפעם הקודמת (מאמר "חורבן הבית בדור דידן"). אבל יתר על כן, זה הכח שנותן לו את הכח להתמודד מול כל מה שנמצא בעולם שמבחוץ.

*

בכל הדורות כולם היה את כח הזהירות, היא המדרגה להזהר. בדור דידן מאוד קשה להיזהר בלבד. מהו בדור דידן הכח של זהירות?

מובא בשם המיימוני, מנכדי הרמב"ם, שזהירות בחלק העליון שלה נקראת "זהירות" מלשון זוהר, זוהר האור של הנשמה.

הכח האמיתי להיזהר בדור דידן, מלבד הזהירות התחתונה שמוכרחת כמובן, זו הזהירות של הזוהר העליון.

ככל שיבדיל האדם את עצמו יותר מן החיצוניות ויקשור את עצמו לעולם הפנימי, יזכה שייפתחו לו שערי המוח ושערי הלב, להיות בן העולם הבא, והוא הוא זה שיהיה לו את הכח להינצל מכל הרוחות הסוערות, מהנחשול שבא לשטוף את כל הדור כולו.

יתן השי"ת שנזכה יחד לעמוד ולקבל עוד היום פני משיח צדקנו, בגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.